

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра державно-правових дисциплін та українознавства

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
**ОК 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА**
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми *Право*
за спеціальністю *081 «Право»*
на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробник:

(підпис)

Наталія БОНДАР, доктор філософії за спеціальністю 081 Право, доцент

(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри ДПД та українознавства	протокол від <u>11.06.2024</u> № <u>12</u>	
	Завідувач кафедри	 Світлана ШЕСТАКОВА (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Марина КУЗНЕЦОВА
(ПІБ)

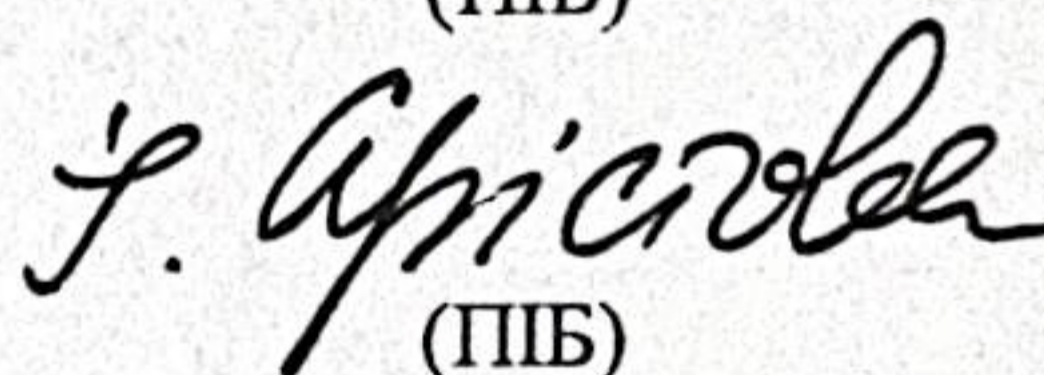
Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис)

Олег РОГОВЕНКО
(ПІБ)

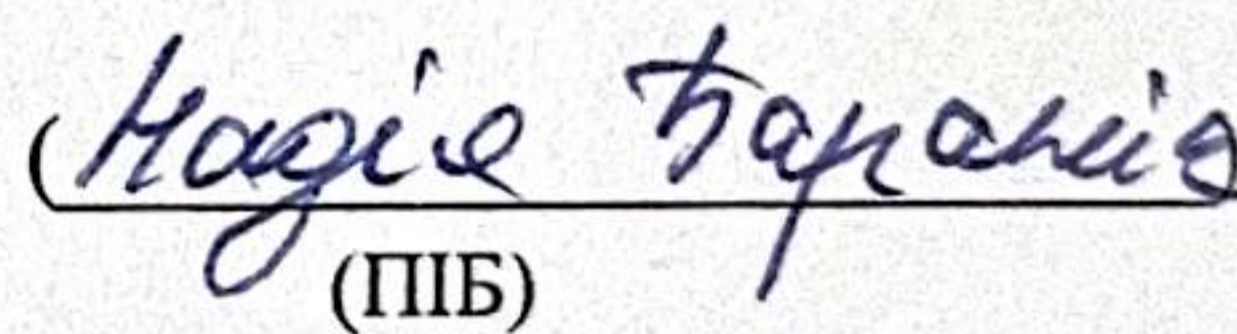
Рецензія на робочу програму(додається) надана:

(ПІБ)

(ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації

(підпис)

(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 20.06. 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ				
1	Назва ОК	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА		
2	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра ДПД та українознавства		
3	Статус ОК	Обов'язковий		
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для	Освітньо-професійна програма «Право» за спеціальністю 081 «Право»		
5	ОК може бути запропонований для			
6	Рівень НРК	Другий (магістерський) рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень		
7	Семестр та тривалість вивчення	Денна форма навчання: 1 семестр, 1-10 тиждень Заочна форма навчання: 1-й курс		
8	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС		
9.1	Загальний обсяг годин для <u>денної</u> форми навчання та їх розподіл – 150 годин	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні – 22 години	Практичні /семінарські - 32 години	Лабораторні – 96 години
9.2	Загальний обсяг годин для <u>заочної</u> форми навчання та їх розподіл – 150 годин	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні – 12 годин	Практичні /семінарські – 12 годин	Лабораторні – 126 години
	Мова навчання	Державна (українська)		
	Викладач/Координатор освітнього компонента	Бондар Наталія Анатоліївна, доцент, доктор філософії зі спеціальності 081 Право Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 114 г		
	Контактна інформація	ashatana2010@ukr.net		
	Загальний опис освітнього компонента	<p>Навчальна дисципліна є складовою циклу дисциплін загальної підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Курс окреслює актуальні проблеми забезпечення сталого розвитку держави та права, зокрема, правовідносини які виникають у сфері функціонування державних інститутів, правові відносини між державними органами, фізичними та юридичними особами, а також об'єктивні властивості держави і права, основні та загальні закономірності виникнення розвитку і функціонування правових явищ.</p> <p>Завданням курсу є отримання вичерпної інформації про глобалізаційні чинники, що обумовлюють найбільш ефективну дію механізму правового регулювання, еволюційні процеси правової системи України, принципи, види, форми та механізми реалізації правової політики в Україні, динамічні процеси у праві, тощо.</p>		
	Мета освітнього компонента	<p><i>Мета освітнього компонента:</i> є глибоке та всебічне дослідження актуальних науково-практичних проблем забезпечення сталого розвитку держави та права, розуміння загальних закономірностей взаємодії держави і права між собою в усіх аспектах їх існування, а також між ними та іншими соціальними явищами, поглинання на цій основі у складні юридичні явища світового співтовариства, замислення над їх кращими здобутками та можливостями їх використання за різних умов.</p>		
	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами	Освітній компонент викладається на другому (магістерському) рівні вищої освіти та у першому семестрі, базується на таких курсах, як Загальна теорія права, Філософія права.		

	ОП	Освітній компонент є основою для всіх галузевих курсів. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, результатів навчання. Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається нормативними документами Сумського національного аграрного університету, зокрема Кодексу академічної доброчесності, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).
	Політика академічної доброчесності	За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: – повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо); – повторне проходження навчального курсу; – попередження; – винесення догани; – відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону України «Про освіту»); – арешт або обмеження волі, або позбавлення волі, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю із штрафом.
	Посилання на курс у Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2274

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Дисциплінарні результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)								Як оцінюється ДРН?
	РН1	РН2	РН3	РН4	РН8	РН10	РН16	РН18	
ДРН1. Застосовувати наукові знання щодо понятійно-категоріального апарату теоретико-правової науки, закономірностей виникнення, розвитку та функціонування правових явищ.	X	X	X		X		X		Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН2. Аналізувати світоглядно-методологічні підходи до пізнання державно-правових явищ.		X	X		X			X	Мультимедійна презентація та виступ-інформування
ДРН3. Аналізувати проблеми сучасного правового життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку правової системи України, інших держав та міжнародних відносин, об'єднувати методологічні можливості філософського та правового підходів щодо актуальних проблем розвитку правової реальності	X		X	X			X		Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування
ДРН4. Характеризувати сутність, стан і можливі вектори розвитку глобальних світових правових процесів, що	X			X			X	X	Проведення модульного та атестаційного контролю, тестування, експрес-опитування

відбуваються на міжнародному і регіональних рівнях, та їх вплив на вдосконалення національної правової системи України									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Денна/заочна форма навчання

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література
	Аудиторна робота			Само- стійна робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Тема 1. Загальнотеоретичні та історико-правові аспекти сталого розвитку держави та права 1. Історико-правові аспекти сталого розвитку держави та права 2. Наука як пізнавальна діяльність 3. Методологія теорії держави і права та її роль у пізнанні державно-правових явищ 4. Проблеми теоретичного осмислення сутності держави 5. Проблеми теоретичного осмислення сутності права	2/2	2/-		10/13	3,4,5,14
Тема 2. Забезпечення сталого розвитку держави та права в умовах глобалізації 1. Поняття глобалізації та її вплив на сучасні державу та право 2. Правова держава і сучасний конституціоналізм в Україні 3. Забезпечення права держави на безпеку в умовах глобалізації	2/-	4/2		10/13	1,2,3,4,10,12,13
Тема 3. Сучасні проблеми праворозуміння 1. Наукові підходи до трактування поняття «праворозуміння» 2. Сучасні концепції праворозуміння 3. Проблеми розвитку праворозуміння в Україні	2/-	4/2		10/13	1,2,3,4,5,6,7,8,
Тема 4. Верховенство права і правова держава 1. Поняття верховенства права 2. Принципи верховенства права та правової держави 3. Генеза та співвідношення концепцій верховенства права та правової держави	2/2	2/-		10/13	4,5,6,7,8,9,10,16
Тема 5. Теоретичні і практичні проблеми забезпечення прав і свобод людини та громадянина 1. Основні поняття про права людини	2/-	4/2		10/13	1,2,3,4,5,6, 12,13

2. Правовий механізм захисту прав людини та гарантії його реалізації за Конституцією України 3. Проблеми забезпечення прав та свобод людини та громадянина					
Тема 6. Правова система та глобалізація. 1. Сутність, значимість та зміст правових систем сучасності. 2. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи 3. Поняття та типологія правових систем сучасності. Критерії класифікації. 4. Глобалізація та право	2/2	2/-	10/13	2,3,4,5,6,7,22	
Тема 7. Система права та система законодавства 1. Поняття системи права, її структурні елементи 2. Предмет та метод правового регулювання (критерії галузевого поділу) 3. Поняття галузі права 4. Система законодавства, її співвідношення із системою права	2/-	4/2	9/12	1,2,3, 11,12,13	
Тема 8. Проблеми правотворчості та реалізації права 1. Поняття, принципи та функції правотворчості 2. Види та стадії правотворчості 3. Тенденції розвитку та вдосконалення правотворчості в Україні 4. Теоретичні основи формування ідеї юридичної техніки 5. Поняття та види систематизації законодавства	2/2	4/-	9/12	1,2,3,4,5,6,7,	
Тема 9. Поведінка особи у правовій сфері 1. Поняття правової поведінки, основні ознаки та види. 2. Поняття, ознаки та склад правопорушення. 3. Види правопорушень та їх характеристика. Соціальні причини правопорушень. Проблеми попередження правопорушень.	2/2	2/2	9/12	3,4,5,8,9,10,17,19	
Тема 10. Проблеми юридичної відповідальності, законності і правопорядку 1. Методологічні проблеми дослідження відповідальності. 2. Поняття, ознаки, мета та принципи юридичної відповідальності. 3. Юридична відповідальність і державний примус, питання їх співвідношення. 4. Розуміння законності у правовій державі. Гарантії законності: поняття, система і форми реалізації. 5. Основні підходи до поняття правопорядку.. Співвідношення законності і правопорядку. 6. Проблеми і шляхи зміцнення законності і правопорядку.	4/2	4/2	9/12	1,2,3,4,5,6,7,8,9	
Всього	22/12	32/12	96/126		

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Денна/заочна форма навчання

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кіл-ть годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кіл-ть годин
ДРН1. Застосовувати наукові знання щодо понятійно-категоріального апарату теоретико-правової науки, закономірностей виникнення, розвитку та функціонування правових явищ.	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	11/6	- пошукова робота; - виконання індивідуальних завдань; - тестування;	24/32
ДРН2. Аналізувати світоглядно-методологічні підходи до пізнання державно-правових явищ.	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	11/6	- пошукова робота; - виконання індивідуальних завдань; - тестування;	24/32
ДРН3. Аналізувати проблеми сучасного правового життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку правової системи України, інших держав та міжнародних відносин, об'єднувати методологічні можливості філософського та правового підходів щодо актуальних проблем розвитку правової реальності	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	11/6	- пошукова робота; - виконання індивідуальних завдань; - тестування;	24/31
ДРН4. Характеризувати сутність, стан і можливі вектори розвитку глобальних світових правових процесів, що відбуваються на міжнародному і регіональних рівнях, та їх вплив на вдосконалення	- проведення лекційних та практичних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - робота в групах, обговорення на заняттях дискусійних питань, виконання індивідуальних завдань.	11/6	- пошукова робота; - виконання індивідуальних завдань; - тестування; - написання тез	24/31

національної правової системи України			
Всього годин		44/24	96/126

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

Денна форма навчання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Модуль 1 (теми 1-5)	35 балів / 35 %	До 5 тижня
1.1	Тестування тема 1	5 балів / 5%	1 тиждень
1.2	Тестування тема 2	5 балів / 5%	2 тиждень
1.3	Тестування тема 3	5 балів / 5%	3 тиждень
1.4	Тестування тема 4	5 балів / 5%	4 тиждень
1.5	Тестування тема 5	5 балів / 5%	5 тиждень
1.6	Індивідуальна дослідницька робота (реферат), презентація, виступ інформування	10 балів / 10%	До 5 тижня
2	Модуль 2 (теми 6-10)	35 балів / 35 %	До 10 тижня
2.1	Тестування тема 6	5 балів / 5%	6 тиждень
2.2	Тестування тема 7	5 балів / 5%	7 тиждень
2.3	Тестування тема 8	5 балів / 5%	8 тиждень
2.4	Тестування тема 9	5 балів / 5%	9 тиждень
2.5	Тестування тема 10	5 балів / 5%	10 тиждень
2.6	Написання тез	10 балів / 10%	До 10 тижня
3	Іспит – теоретичні та тестові питання	30 балів/30%	За розкладом

Заочна форма навчання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Модуль 1 (теми 1-5)	35 балів / 35 %	За розкладом
1.1	Тестування тема 1	5 балів / 5%	За розкладом
1.2	Тестування тема 2	5 балів / 5%	За розкладом
1.3	Тестування тема 3	5 балів / 5%	За розкладом
1.4	Тестування тема 4	5 балів / 5%	За розкладом
1.5	Тестування тема 5	5 балів / 5%	За розкладом
1.6	Індивідуальна дослідницька робота (реферат), презентація, виступ інформування	10 балів / 10%	За розкладом
2	Модуль 2 (теми 6-10)	35 балів / 35 %	За розкладом
2.1	Тестування тема 6	5 балів / 5%	За розкладом
2.2	Тестування тема 7	5 балів / 5%	За розкладом
2.3	Тестування тема 8	5 балів / 5%	За розкладом
2.4	Тестування тема 9	5 балів / 5%	За розкладом
2.5	Тестування тема 10	5 балів / 5%	За розкладом
2.6	Тестування узагальнене за модуль 2	10 балів / 10%	За розкладом
3	Іспит – теоретичні та тестові питання	30 балів/30%	

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тестування тема 1-5	0-1 балів	1-2 балів	3-4 балів	4-5 балів
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Індивідуальна	0-1 балів	2-5 балів	6-8 балів	9-10 балів

дослідницька робота (реферат), презентація, виступ інформування	Робота не виконана або виконана не правильно	Робота потребує значного доопрацювання	Робота потребує незначного доопрацювання	Робота виконана повністю при дотриманні академічної доброчесності
Тестування тема 6-10	0-1 балів	1-2 балів	3-4 балів	4-5 балів
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Написання тез	0-1 балів	2-5 балів	6-8 балів	9-10 балів
	Робота не виконана або виконана не правильно	Робота потребує значного доопрацювання	Робота потребує незначного доопрацювання	Робота виконана повністю при дотриманні академічної доброчесності
Іспит – теоретичні та тестові питання	0-5 балів	5-15 балів	15-27 балів	27-30 балів
	Здобувач вищої освіти недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання не виконано	Здобувач вищої освіти недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано з помилками	Здобувач вищої освіти достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано	Здобувач вищої освіти гарно орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано

5.2.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над практичними роботами протягом занять	Протягом всього семестру
	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
	Усний зворотний зв'язок від викладача під час написання тез та підготовки мультимедійної презентації та виступу-інформування	До 10 тижня

Шкала оцінювання, що діє в Сумському національному аграрному університеті

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
69-74		
60-68	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	

0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	--	---

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела з курсу

Підручники, посібники

1. Кельман М.С. Загальна теорія права: підручник. Тернопіль: Терно-граф, 2023. 363 с.
2. Загальна теорія права підручник / Стратонов В. 2020. 724 с.
3. Zapara, S. I. Curriculum OK22 General Theory of Law: lecture notes for 1-st year students of specialty 293 "International Law" / S. I. Zapara, N. V. Klietsova. Sumy: SNAU, 2018. 118 p.
4. Загальна теорія права: навчальний посібник / О. В. Петришин [и др.]. Харків: Право, 2020. 568 с.
5. Загальна теорія права: підручник / М. І. Козюбра [и др.]. Київ: Ваїте, 2015. 396 с.
6. Фельцан І. Основи загальної теорії права і держави: навч. посіб. Ужгород: Сабов А. М. [вид.], 2023. 127 с.
7. Костицький В. Вибрані проблеми теорії права. Київ: Гельветика, 2022. 520 с.
8. Теорія держави і права: підручник / [В. М. Марчук та ін.]; за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. Л. В. Ніколаєвої, д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Гуржія ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ: КНТЕУ, 2021. 423 с
9. Бондар Н.А., Крамінська А.Г. Верховенство права в умовах сталого розвитку. Удосконалення напрямів розвитку України в умовах сучасної світової кон'юнктури: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 141-146. URL: <https://www.newroute.org.ua/wpcontent/uploads/2023/10/mon-new-28.10.23.pdf>
10. Крестовська Н.М. Теорія держави і права: підручник, практикум, тести / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева; НУ Одеська юридична академія; Одеський ДУВС. К.: Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
11. Теорія держави та права [Електронний ресурс]: навчальний посібник / Є. В. Білозьоров [и др.]. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
12. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навч. посібник / ред. Л. Р. Наливайко. К.: Хай-Тек Прес, 2020. 296 с.
13. Шмоткін О.В. Актуальні проблеми теорії держави і права: підручник / О. В. Шмоткін ; Нац. акад. Служби безпеки України. Київ : НА СБУ, 2019. 275 с.

Додаткові джерела

14. Бондар Н.А., Стрельник В.В. Методологія наукового дослідження теоретико-правових факторів впливу на розвиток юридичної освіти в умовах глобалізації. Юридичний науковий електронний журнал, 2023 р. №2. URL: www.lsej.org.ua

15. Рабінович, П. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні. Право України. 2013. №9. С. 162-175.
16. Погребняк, С. Принципи права: доктринальні питання. Право України. 2013. №9. С. 217-228.
17. Бондар Н.А., Міщенко М.С. Свобода як правова цінність: природа та особливості. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023.№5. С. 26-31. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/10/APP_05_2023_FINAL.pdf DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.3>
18. Серьогін, С. Верховенство права: проблемні аспекти розуміння та застосування конституційного принципу. Вісник Вищого адміністративного суду України: Офіційне науково-практичне видання. 2015. № 4. С. 37-47
19. Оніщенко, Н. До питання про категорію "джерело права": ретроспективний аналіз, дискусії, сучасний погляд. Право України. 2016. №10. С. 56-63.
20. Дудаш, Т. Правова аргументація: до питання про загальне поняття. Право України. 2016. №8. С. 99-106.
21. Бондар Н.А., Осетров Р.В. Інституційне та функціонально-правове забезпечення екологічної функції держави. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 3. С. 11-16. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284362>, DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.1>
22. Чепульченко, Т. О. Держава і людина: основні аспекти взаємодії. Держава і право: Юридичні і політичні науки: Збірник наукових праць. 2019. Вып. 86. С. 23-32

Інтернет ресурси

1. Загальнодержавна інформаційна мережа з питань європейського права. URL: https://minjust.gov.ua/azu_es_4_1
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
3. Бібліотека Сумського національного аграрного університету. URL: <https://library.snau.edu.ua/>

Методичне забезпечення

Актуальні проблеми забезпечення сталого розвитку держави та права. Частина 1. Конспект лекцій для студентів 1 курсу спеціальності 081 «Право», денної і заочної форм навчання освітнього ступеня «магістр», протокол №5 від 7 травня 2024 р.

Актуальні проблеми забезпечення сталого розвитку держави та права. Частина 2. Конспект лекцій для студентів 1 курсу спеціальності 081 «Право», денної і заочної форм навчання освітнього ступеня «магістр», протокол №5 від 7 травня 2024 р.